

**KONYA'NIN ANNESİ: NİMETULLAH UZLUK
(1914-2000)**

MOTHER OF KONYA: NIMETULLAH UZLUK (1914-2000)

Hatice AKSOY*
Selma DÜLGEROĞLU**

Öz

Konya'nın köklü ailelerinden Miralayzadelere mensup olan Nimet Hanım, evlilik yolu ile yine köklü ailelerden biri olan Uzluk ailesine katılmıştır. Eşi Şehabettin Uzluk'un desteği ile görev aldığı Anıtlar Derneği ile Konya'nın kültürel mirasına, Konya'da kuruculuğunu üstlendiği Türk Anneler Derneği ile de kimsesiz çocuklara sahip çıkmıştır. İyilik ve yardımlarıyla Konya halkının sevgisini ve hürmetini kazanan Nimet Hanım, "Konya'nın Annesi" ve "Konya'nın Nimet Halası" gibi sıfatlara layık görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Nimet Uzluk, Konya, Anneler Derneği, Anıtlar Derneği

Abstract

Nimet Uzluk who belonged to the Miralayzades, one of the well-established families in Konya, got married into the Uzluks, another well-established family. She protected the cultural heritage of Konya via the Association of Monuments where she took office with the support of her husband Şehabettin Uzluk and also the orphans via the mothers' association. Nimet Uzluk, who was loved and respected because of her goodness and assistance by the people of Konya, was given titles such as "Mother of Konya" and "Aunt Nimet of Konya"

* Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Konya/Türkiye, haticeaksoy@selcuk.edu.tr.

** Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ortaçağ Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, Konya/Türkiye, sdulgeroglu@selcuk.edu.tr

•

Keywords

Nimet Uzluk, Konya, Mothers' Association, Association of Monuments

Konya'nın annesi olarak bilinen Nimet Uzluk(1914-27 Mayıs 2000)'un asıl adı Nimetullah'tır. Dedesi aslen Nevşehirli olan ve İzmit'te tersane müdürlüğü yapan Mîrlîva Abdullah Bey'dir¹. Annesi Hatice Hanım, babası Mustafa Salim (Oğuzer) Bey'dir. 1884 yılında İstanbul'da doğan ve 1950 yılında vefat eden² Mustafa Salim Bey, Tapu Kadastro'da memur idi³. Mustafa Salim Bey'in ilk eşi İsmet Hanım'dan Abdullah Salim, Mehmet Tahir, Bedriye, Sabiha ve Münevver isimli çocukları vardır. Hatice Hanım'dan ise Saadet, Nimetullah ve Şefik isimli çocukları oldu. Nimet Hanım küçük yaşta annesini ve ablasını, gençliğinde ise babasını ve ağabeyini kaybetmiştir. Bilinen akrabaları dedesi Miralayzadelerden Abdullah Bey, babaannesi Emine Hanım, dayısı Şeyhümuallimin Mehmet Rüstem Sungur⁴ (1885-1972)'dur⁵.

1914 yılında doğan Nimet Hanım'ın çocukluğu ve gençliği Sultan Hamamı ve Taş Cami'ye yakın bulunan Gazezler'de geçti⁶. Kız Sanat Okulu'nu bitiren Nimet Uzluk, Konya Sigortalar Kurumu Konya Hastanesi'nin açtığı "Gönüllü Hasta Bakıcılık Kursu"nu da başarı ile bitirdi.

1950 yılında kendisi gibi Mevlâna soyundan gelen⁷ birbirlerini çocukluklarından beri tanıyan ve doktor olan abisinin de arkadaşı olan⁸ Yüksek Mimar, araştırmacı ve kültür adamı Şehabettin Uzluk ile evlendi⁹. O, Cumhuriyet ile birlikte kadınların toplumda etkin bir rol almasını gönülden istiyordu. Eşi

¹ Yakup Şafak, "Kültür İçin Adanmış Bir Ömür", *Selçuk Haber*, Y.1 , S. 8, Konya Eylül-Ekim 1997, s. 10.

² Şafak, a.g.m., s. 10.

³ Emine Karpuz, "Uzluk, Nimet", *Konya Ansiklopedisi*, IX, ed. Muhammet Ali Orak, Konya 2015, s. 30.

⁴ Ahmet Çelik – Serdar Ceylan, "Osmanlıdan Cumhuriyete Öğretmenlerimiz 10, Şeyhümuallimin Mehmet Rüstem Sungur (1885-1972)", *Akademik Sayfalar*, XVI/ 19, 1 Haziran 2016, Konya 2016, s. 292-297.

⁵ Saim Yardımcı, *Asırlık Bir Çımar*, Konya 2011, s. 142; Emine Karpuz, "Nimet Uzluk (1914-2000)", *Uzluk Ailesi Armağanı*, haz. Haşim Karpuz-Ahmet Çaycı-Serdar Ceylan, Konya 2017, s. 57.

⁶ Şafak, a.g.m., s. 10.

⁷ Emine Karpuz "Feridun Nâfiz Uzluk Bey'in Arşivini Koruyan Bir Konya Hanımefendisi:Nimet Uzluk" makalesinde Nimet Hanım'ın dedesi tarafından Mevlâna soyuna bağlandığını ve hatta dedesinin Mevlâna Dergâhı'nın niyaz penceresi önünde gömülü olduğunu ifade ettiğini bildirmektedir. Bu konuda başka bir belgeye ulaşamamıştır.

⁸ Şafak, a.g.m., s. 10.

⁹ E. Karpuz, "Uzluk, Nimet", s. 30.

Şehabettin Bey de onu bu konuda destekledi. Nimet Uzluk eşinin büyük destek ve gayretleri ile 1973 yılında Türk Anneler Derneği'nin Konya Şubesi'ni¹⁰ kurdu¹¹.

Nimet Uzluk, hayatı boyunca öğrenci yetiştirmek, yoksullara yardım etmek ve anıtları korumak için gayret sarf etti. Çocukların hatta özellikle kız çocuklarının yetiştirilmesine gayret eden Nimet Hanım, derneğin ve çocukların ihtiyaçlarını karşılamak adına pek çok çay, gezi, tiyatro, konser, kermes, sergi ve defile düzenledi. Yanında manevi evlatlar yetiştirdi¹².

Av. Osman Gilistraloğlu'nun (ö. 1970) mirasçuları Türk Anneler Derneği'ne bir arsa¹³ bağışladı. Bağışlanan arsa üzerine 1992 yılı Ocak ayında bir kız yurdu ve bir çocuk yuvası yapımına başlandı. Bu yurt ve yuvanın yapımına gelir elde edebilmek adına defileler düzenlendi ve Barış Manço konseri gerçekleştirildi. Yapılan bu binalar Milli Eğitim Bakanlığına bağışlandı¹⁴.

Türk Anneler Derneği Konya Şubesi'nin kurucusu olan ve başkanlığını yürüten Nimet Uzluk, aynı zamanda eşinin vefatından (1989) sonra Türkiye Anıtlar Derneği Konya Şubesi'nin¹⁵ başkanlığını vefatına kadar üstlenmiştir. Bu süreçte kendisi İplikçi, Alâeddin, Aziziye, Sultan Selim Camileriyle, Beyhekim Mescidi, Sırçalı Mescid, Ali Gav Medresesi, Bulgur Tekkesi, Kadı İzzettin Türbesi, Ateşbaz Veli Türbesi, Şems Türbesi, Dokuzun Hanı, Sahip Ata Buzhaneleri, Zazadın Hanı, Sultan Hanı, Ak Sarnıç, Durunday Ana Sultan Sarnıcı ve daha pek çok tarihî yapının restorasyonunu destekledi. Ayrıca Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu'nda da görev aldı¹⁶. 1980-1989 yılları arasında Türk Hava Kurumu Konya Şubesi Disiplin Kurulu üyeliği yaptı ve kendisine 16.02.1990 tarihinde Türk Hava Kurumu tarafından rozet beratı (altın rozet) verildi.

¹⁰ Türk Anneler Derneği Konya Şubesi, 21 Mart 1973 tarihinde Nimetullah Uzluk, Öztan Esen, Feriha Uğur ve Aliye Sungur tarafından, 4205139 kütük numarasına kaydolarak kurulmuştur. Kurucu üyeleri ise Mebruke Gültekin, Nuriye Satroğlu, Rahime Dere, Sare Işık, Makbule Aşçıgil, Saime Yardımcı, Hatice Yüzbaşıgil, Nemika Özel ve Kazım Sungur'dur. Şubenin kurucu başkanı Nimetullah Uzluk'dur. Nimetullah Uzluk Hanım vefatına kadar derneğin başkanlığını yapmıştır. Detaylı bilgi için Bkz: *Serdar Ceylan, "40'ıncı Kuruluş Yıldönümünde Türk Anneler Derneği Konya Şubesi", Akademik Sayfalar, XIII/17, 22 Mayıs 2013, Konya 2013, s. 271-272.*

¹¹ Saime Yardımcı ile 12 Eylül 2018 tarihinde yapılan röportaj. Saime Yardımcı, Kabasakal Pasajı'nda yer alan Anneler Derneği Konya Şubesi'nin başkanlığını 2000 yılından itibaren yürütmektedir.

¹² E. Karpuz, "Nimet Uzluk (1914-2000)", s. 57.

¹³ Arsanın adresi: Konya ili, Meram İlçesi, Mahmuriye Mahallesi, Anneler Sokak, No: 4.

¹⁴ *Türk Anneler Derneği Konya Şubesi*, ed. Saime Yardımcı, Konya 2013, s. 14, 38.

¹⁵ Serdar Ceylan, "Türkiye Anıtlar Derneği", *Akademik Sayfalar, XIII/23, 3 Temmuz 2013, Konya 2013, s. 360-364*; Haşim Karpuz, "Türkiye Anıtlar Derneği Konya Şubesini Var Eden Uzluk Ailesi", *Akademik Sayfalar, XIII/23, 3 Temmuz 2013, Konya 2013, s. 365-368.*

¹⁶ E. Karpuz, "Nimet Uzluk (1914-2000)", s. 57; Yardımcı, *a.g.e.*, s. 142.

Nimet Hanım Konya'nın geleneksel kültürünü korumak adına birçok faaliyette bulundu. Bu kültürü yansıtan pek çok sergi ve etkinlik düzenledi. Nimet Hanım'ın peşkir, çevre, bindallı, oya ve bakır kaplar gibi çok zengin etnografik koleksiyonu vardı. Bunlardan bazılarını Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi koleksiyonuna bağışladı. Koleksiyonundan kalan diğer parçalar ise ölümünden sonra yeğenleri tarafından paylaşıldı¹⁷.

Hayatını kamu yararına faaliyetlere adayan, hayırsever bir insan olan Nimet Hanım, ölmeden önce evinin kendi hissesini ve eşyalarını, eşi ile birlikte oluşturduğu fotoğraf arşivi ve kütüphanesini Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi'ne bağışladı¹⁸. El yazmaları ve kitapları ise İl Halk Kütüphanesine bağışladı. Fakat Uzluk Ailesi'nin varislerinden bazıları mahkemenen çıkarttığı bir karar ile bir kısmı Feridun Nafiz Uzluk'a ait olan bu kitaplara el koyarak değerli eşyalardan bir kısmını da vakfa sattı. Geride kalanları da Nimet Hanım 1993 yılında Selçuklu Araştırmaları Merkezi'ne bağışlayarak Araştırma Merkezine maddi ve manevi yardımlarını devam ettirdi¹⁹.

Stadyumun karşısında yer alan Horozlu Han sitesindeki evinin Anıtlar Derneği ve Selçuklu Araştırmaları Merkezi olarak araştırma, Anıtlar derneği ve Kütüphane merkezi olmasını isteyen Nimet Hanım'ın bu vasiyeti mirasçılarının anlaşmazlıkları neticesinde yerine getirilemedi²⁰.

Nimet Hanım, kişilik olarak iyi niyetli, herkese sahip çıkan, şefkatli biri idi. Çocukları çok severdi. Milli değerlerine önem verirdi. Hem Anıtlar Derneği hem de Anneler Derneği'nde görev yapan Nimet Hanım, bu iki kurum sayesinde hem Konyalı çocukları korudu kolladı, eğitim öğretimlerine, kızların evlenmelerine destek oldu, hem de kültürel mirasa sahip çıkmak adına eski yapıları restore ettirdi. Bütün bunların yalnızca derneklerin bütçesi ile yapılabilecek şeyler olmadığı ortadadır. Nimet Hanım, derneklere ek gelir olması için yukarıda da değindiğimiz gibi pek çok yardım faaliyetleri düzenlemiştir. Dönemin Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürü ve aynı zamanda yakın arkadaşlarından olan Ayhan Alp²¹, yardım elinin değdiği kişilerin Nimet Uzluk'a "Nimet Anne" veya "Nimet Hala" şeklinde hitap ettiklerini dile getirmektedir²².

¹⁷ E. Karpuz, "Uzluk, Nimet", s. 30.

¹⁸ E. Karpuz, "Uzluk, Nimet", s. 31.

¹⁹ Yakup Şafak, "Uzluk Ailesi'nin Mevlevilik Araştırmalarına Katkıları", *X. Millî Mevlâna Kongresi Tebliğler*, II, 2-3 Mayıs 2002, Konya 2002, s. 147.

²⁰ H. Karpuz, a.g.m., s. 368.

²¹ Emekli Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürü

²² Ayhan Alp ile 27 Nisan 2018 tarihinde yapılan röportaj.

Nimet Uzluk, Konya kültürünü çok iyi bilir ve yaşatırdı. Yeğeni Ferhan Hanım, onu yemek yapmayı çok seven, çok da lezzetli yemekler yapan, mutfakta pratik ve hamarat bir Konya hanımefendisi olarak tanımlamaktadır. Ferhan Hanım, halasına dair anılarından bahsederken, "*Bir defasında aniden belli olan bir misafir ziyareti öncesinde hazırlık yapma telaşına düştüm. Panik halinde 'Hala ne yapacağız' diye sorduğunda 'kızım niye panik yapıyorsun, fasulyeyi indir patlıcanı bindir, bir de iki dakikada yanına su böreği yapar hazırlarız' şeklinde cevap verdi*" diyerek onun pratikliğine ve hamaratlığına vurgu yapmaktadır. Ferhan Hanım, halasının farklı bir yönüne de dikkat çekerek onun Mevlâna soyundan gelmesi hasebiyle Mevlevî usul ve adabına özen gösterdiğini, kullandığı kelimeleri buna uygun seçtiğini dile getirmektedir. Ayrıca sert ve bir o kadar da samimi bir mizaca sahip olan eşi Şehabettin Bey'e büyük sevgi ve saygı duyduğunu, evde tertip ve düzenin hakim olduğunu, örneğin yemek saatlerinin hiç gecikmediğini nakleder²³.

Nimet Uzluk, vefatından iki sene önce hastalandı ve yaklaşık bir hafta hastanede yattı. Sağlığına kavuşmaktan umudunu kesen ve ağır hasta olan Nimet Hanım, evinde ne var ne yoksa hepsini ihtiyaç sahiplerine dağıttı. Ancak iyileşip hastaneden taburcu olunca "*ömrüm varmış demek ki*" diyerek evine yeniden eşya satın aldı. İki sene geçtikten sonra tekrar hastalandı. Buradan sonrasını Ayhan Alp Hanım'ın kendi cümleleriyle aktaralım:

*"Nefes darlığı şikâyetiyle ikinci kez hastaneye yattığında benden sık sık gelmemi istedi. Ben de her gün ziyaretine gittim. Çarşamba günü 'Ayhan ben iyi değilim, ama sana bir şey söyleyeceğim' dedi. 'Genel Merkezi (Türkiye Anıtlar Derneği Ankara Şubesi) ara, Kengerli Hoca'ya (Muhammed Kengerli), Nimet Hanım, Anıtlar Derneğine bu kadar hizmet ettiğini, Cumartesi gününe ise çelengini istiyor dememi istedi. Bu söz üzerine biraz çekimser kaldım, ne yapacağımı bilemedim. Ne yapsam ki diye düşündüm ama vebalini taşımak istemediğim için aradım. Bu duruma Kengerli Bey de şaşırды, bir anlam veremedi. Öylece telefonu kapattık. Cumartesi sabahı vefat haberi gelince, hemen Ankara'yı aradım, Kengerli Bey'e 'kendi çiçeğini istemiş demek ki' dedim. Muhammed Kengerli, Nimet Hanım'ın cenazesi için çelenk gönderdi."*²⁴

Bu etkileyici olaydan sonra Nimetullah Uzluk, 27 Mayıs 2000 (Cumartesi) tarihinde 86 yaşında iken kaldığı hastanede vefat etti. Üçler Mezarlığı'na, eşi

²³ Ferhan Oğuzer Otman ile 29 Eylül 2018 tarihinde yapılan röportaj.

²⁴ Ayhan Alp ile 27 Nisan 2018 tarihinde yapılan röportaj.

Şehabettin Uzluk²⁵, kayınbiraderi Feridun Nafiz Uzluk²⁶ ve kayınvalidesi Sıdıka Uzluk'un yanına defnedilmiştir.

SONUÇ

Nimet Uzluk 86 yıllık ömrünü Konya kültürünün korunmasına, iyiliğe ve yardımlaşmaya adanarak Türk Anneler Derneği vasıtasıyla özellikle kız çocuklarının ve Konya'daki yardıma muhtaç çocukların yetiştirilmesine, korunup kollanmasına ön ayak olmuştur. Türkiye Anıtlar Derneği'nin başkanlığını üstlendiğinde ise Konya'daki Türk kültür mirasının bakiyelerinden bazılarının restorasyonuna ve korunmasına destek vermiştir. Aynı zamanda Uzluk ailesinden geriye kalan değerli birçok evrakın bugüne gelmesinde önemli bir rol almıştır.

²⁵ 4 Temmuz 1989 Salı günü Sadreddin Konevi mahallesindeki Horozlu sitesindeki evlerinde vefat etmiştir. Detaylı bilgi için Bkz: Serdar Ceylan, "Uzluk, Şehabettin" *Konya Ansiklopedisi*, IX, ed. Muhammet Ali Orak, Konya 2015, s. 31.

²⁶ 27 Eylül 1974 yılında Ankara'da vefat etmiştir. Detaylı bilgi için Bkz: Hasan Özönder, "Uzluk, Feridun Nafiz", *Konya Ansiklopedisi*, IX, ed. Muhammet Ali Orak, Konya 2015, s. 29.

KAYNAKÇA

- CEYLAN, Serdar, "40'ıncı Kuruluş Yıldönümünde Türk Anneler Derneği Konya Şubesi", *Akademik Sayfalar*, XIII/17, 22 Mayıs 2013, Konya 2013, s. 271- 272.
- CEYLAN, Serdar, "Türkiye Anıtlar Derneği", *Akademik Sayfalar*, XIII/23, 3 Temmuz 2013, Konya 2013, s. 360-364.
- CEYLAN, Serdar, "Uzluk, Şehabettin", *Konya Ansiklopedisi*, IX, ed. Muhammet Ali Orak, Konya 2015, s. 31.
- ÇELİK, Ahmet – CEYLAN, Serdar, "Osmanlıdan Cumhuriyete Öğretmenlerimiz 10, Şeyhülmuallimin Mehmet Rüstem Sungur (1885-1972)", *Akademik Sayfalar*, XVI/19,1 Haziran 2016, s. 292-297.
- KARPUZ, Emine, "Nimet Uzluk (1914-2000)", *Uzluk Ailesi Armağanı*, haz. Haşim Karpuz-Ahmet Çaycı-Serdar Ceylan, Konya 2017, s. 57-58.
- KARPUZ, Emine, "Uzluk, Nimet", *Konya Ansiklopedisi*, IX, ed. Muhammet Ali Orak, Konya 2015, s. 30-31.
- KARPUZ, Emine, "Feridun Nâfiz Bey'in Arşivini Koruyan Bir Konya Hanımefendisi: Nimet Uzluk", *X. Millî Mevlâna Kongresi Tebliğler*, II, 2-3 Mayıs 2002 Konya, s. 151-155.
- KARPUZ, Haşim, "Türkiye Anıtlar Derneği Konya Şubesini Var Eden Uzluk Ailesi", *Akademik Sayfalar*, XIII/23,3 Temmuz 2013, Konya 2013, s. 365-368.
- ÖZÖNDER, Hasan, "Uzluk, Feridun Nafiz", *Konya Ansiklopedisi*, IX, ed. Muhammet Ali Orak, Konya 2015, s. 29-30.
- ŞAFAK, Yakup, "Uzluk Ailesi'nin Mevlevilik Araştırmalarına Katkıları", *X. Millî Mevlâna Kongresi Tebliğler*, II, 2-3 Mayıs 2002, Konya 2002, s. 143-150.
- ŞAFAK, Yakup, "Kültür İçin Adanmış Bir Ömür", *Selçuk Haber*, Konya Eylül-Ekim 1997, s.10-11.
- Türk Anneler Derneği Konya Şubesi*, ed. Saime Yardımcı, Konya 2013.
- YARDIMCI, Saime, *Asırlık Bir Çınar*, Konya 2011.

Röportajlar:

- Ayhan ALP ile 27 Nisan 2018 tarihinde röportaj yapılmıştır.
- Saime YARDIMCI ile 12 Eylül 2018 tarihinde röportaj yapılmıştır.
- Ferhan OĞUZER OTMAN ile 29 Eylül 2018 tarihinde röportaj yapılmıştır.

Fotoğraf 3: Nimet ve Şehabettin Uzluk'un nişan törenleri. Ortadaki Şehabettin Uzluk'un annesi Sıdika Hanım (SÜSAM Arşivi)

Fotoğraf 4: Nimet Uzluk'un düzenlediği bir kermesten (SÜSAM Arşivi)

Fotoğraf 5: Türk Hava Kurumu tarafından 1990 yılında verilen "Rozet Berati" (SÜSAM Arşivi)

Fotoğraf 6: Nimet Uzluk'un almış olduğu "Hastabakıcılık Kursu Sertifikası" (SÜSAM Arşivi)

Fotoğraf 7: Nimet - Şehabettin Uzluk (SÜSAM Arşivi)

Fotoğraf 8: Nimet Uzluk'un son zamanları (SÜSAM Arşivi)

Fotoğraf 9: Nimet Uzluk'un son zamanları (SÜSAM Arşivi)

Fotoğraf 10: Nimet Uzluk'un cenaze namazı (SÜSAM Arşivi)

Fotoğraf 11: Nimet Uzluk Üçler Mezarlığında medfûndur.

Fotoğraf 12: Anıtlar Derneği ve Selçuklu Araştırmaları Merkezi'nin düzenlediği "Uzluk Ailesi Anma Programı" Mayıs 2018